

**MOLIYAVIY HOLAT TO'G'RISIDAGI HISOBOTNI MHXS
TALABLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH**

Boysoatov Jasurbek O'rolovich,

O'zbekiston Respublikasi bank-moliya akademiyasi magistri

**IMPROVING THE REPORT ON THE FINANCIAL STATEMENT ON
THE BASIS OF THE REQUIREMENTS OF MHSS**

Boysoatov Jasurbek Orolovich,

Master of Banking and Finance Academy of the Republic of Uzbekistan

Annotatsiya: Maqolada moliyaviy holat to'g'risidagi hisobot 1-Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish MHXS tomonidan tartibga solinishi xususida so'z yuritiladi. Shuningdek, standartga muvofiq, balansda hisobot davri oxiridagi korxonaning aktivlari, majburiyatlari va kapitalining qiymati to'g'risidagi ma'lumotlar oshkor etilishi kerakligi borasida takliflar beriladi.

Kalit so'zlar: MHXS, moliyaviy holat, xorijiy investitsiyalar, buxgalteriya balansi, xalqaro bozor.

Аннотация: В статье рассматривается регулирование финансовой отчетности 1-также в соответствии со стандартом вносятся предложения о раскрытии в балансе информации об активах, обязательствах и стоимости капитала предприятия на конец отчетного периода.

Ключевые слова: MHXS, финансовое положение, иностранные инвестиции, бухгалтерский баланс, международный рынок.

Abstract: The article deals with the regulation of financial statements 1- also, in accordance with the standard, suggestions are made that information on the assets, liabilities and value of the capital of the enterprise at the end of the reporting period should be disclosed in the balance sheet.

Key words: MHXS, financial situation, foreign investments, accounting balance, international market.

Ma'lumki, MHXSga muvofiq buxgalteriya balansi xalqaro bozorda faoliyat yurituvchi, xorijiy investitsiyalarni jalb qiluvchi yoki qonun talablariga muvofiq bunday hisobotlarni taqdim etishi shart bo'lgan kompaniyalarda tuziladi. Odatda bular ochiq aksiyadorlik jamiyatlari, banklar, sug'urta kompaniyalari va qimmatli qog'ozlarni birjada joylashtiruvchi emitent kompaniyalardir. MHXS balansi tashqi foydalanuvchilar - aksiyadorlar, kreditorlar va biznes investorlari uchun mo'ljallangan, chunki kompaniya menejerlari boshqaruv qarorlarini qabul qilishlari uchun ichki hisobotdan foydalaniladi. Moliyaviy holat to'g'risidagi hisobot soliq organiga taqdim etilmaydi, u manfaatdor shaxslar uchun ochiq bo'lib e'lon qilinadi. Hisobotda odatda qo'yidagilar ko'rib chiqiladi:

- korxonaning tarkibi va tuzilishi;
- aktivlarni sotib olish manbalari - ustav kapitali va majburiyatlar;
- aylanma mablag'larning harakatchanligi va aylanmasi; qarzlarning holati va dinamikasi;
- yakuniy moliyaviy natija (foyda va zarar).

Ushbu ko'rsatkichlar yordamida tashqi foydalanuvchilar tashkilotning nimaga egalik qilishini, tashkilotning kimga va qancha qarzdorligini, qarzlarni o'z vaqtida to'lay olishini aniqlaydilar. Ushbu savollarga berilgan javoblarga asoslanib, investorlar va kreditorlar kompaniyaga sarmoya kiritish, qarz vositalariga egalik qilish yoki sotib olish, kreditlar berish yoki qaytarish, qimmatli qog'ozlarni sotib olish yoki hatto biznesni sotish to'g'risida qaror qabul qiladilar. Moliyaviy jihatdan sog'lom kompaniya har doim o'z kapitali va majburiyatlari yig'indisiga teng aktivlar summasiga ega bo'ladi. Bu shuni anglatadiki, kompaniya ma'lum miqdordagi sof aktivlarga ega - bu aksiyadorlarga tegishli bo'lgan va korxonaga tugatilgan taqdirda ularning qo'lida qoladi. Bu ko'rsatkich aktivlar miqdori va majburiyatlar miqdori o'rtasidagi farq sifatida qaraladi. Bankrotlik holatida

buxgalteriya balansi boshqa rasmni ko'rsatadi: majburiyatlar miqdori aktivlar miqdoridan oshadi. Masalan, agar korxonada balansida qimmatbaho mulk bo'lmasa va ustav kapitalining miqdori minimal bo'lsa, bu korxonada yopilganda investorlarda tugatish kvotasi qolmaydi, degan ma'noni anglatadi. Hisobotning tuzilishi ko'pchilik hollarda belgilangan parametrlarga qat'iy rioya qilishni talab qilmaydi, lekin Xalqaro moliyaviy hisobot standarti MHXSda "Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish" da ko'rsatilgan ba'zi majburiy moddalarga ega bo'lishi kerak.

UFRSga muvofiq, balansdagi aktivlar joriy va uzoq muddatli, majburiyatlar esa uzoq muddatli (to'lov muddati 1 yildan ortiq) va qisqa muddatli (bir yildan kam) bo'linadi. Ushbu tasniflash balans likvidlik asosida tuzilgan hollar bundan mustasno, qo'llaniladi. Aylanma yoki aylanma aktivlar hisobot davridan keyin 1 yil ichida yoki operatsion tsikl davomida foydalaniladigan aktivlardir. Bunga kompaniyaning inventarlari, investitsiyalar, debitorlik qarzlari va pul mablag'lari kiradi. Bunday aktivlar korxonaning uzluksiz ishlashi uchun zarur. Aylanma aktivlar bir yildan ortiq xizmat qiladi va asosiy vositalar, nomoddiy aktivlar, investitsion mulk, rivojlanish natijalari, moliyaviy aktivlar, ijaraga olingan aktivlar va kechiktirilgan soliq aktivlarini o'z ichiga oladi. Qisqa muddatli majburiyatlar bir yil ichida to'lanishi kerak bo'lgan majburiyatlardir. Bu kreditorlik qarzlari, xodimlar uchun xarajatlar va boshqa operatsion xarajatlardir. Uzoq muddatli aktivlar ssudalar va qarzlilar, taxminiy majburiyatlardir. MHXSga muvofiq buxgalteriya balansining o'ziga xos shakli mavjud emas, chunki standart (MHXS) 1 umumiy moliyaviy hisobotda standart jadval yoki qatorlarni to'ldirish bo'yicha ko'rsatmalarni o'z ichiga olmaydi. Bu shuni anglatadiki, kompaniyalar har qanday shaklda hisobot tuzishlari mumkin, faqat bitta talab - yuqorida muhokama qilingan maqolalarning minimal to'plami oshkor etilishi kerak.

Ma'lumki, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Soliq qo'mitasi bilan birgalikda 2023-yil yakunlari bo'yicha moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq, moliyaviy va soliq hisobotlarini taqdim etish bo'yicha

“Buxgalteriya hisobi to‘g‘risida”gi Qonunga muvofiq, xo‘jalik yurituvchi subyektlarining buxgalteriya hisobini yuritish va moliyaviy hisobotlarni tuzishga doir qoidalari buxgalteriya hisobi standartlari asosida amalga oshiriladi, shuningdek, xalqaro standartlar asosida tuziladigan moliyaviy hisobotga doir talablar moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarida (MHXS) belgilandi. E’tiborlisi, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi 4611-sonli “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qaroriga muvofiq, aksiyadorlik jamiyatlari, tijorat banklari, sug‘urta tashkilotlari va yirik soliq to‘lovchilar toifasiga kiritilgan yuridik shaxslar (keyingi o‘rinlarda – tashkilotlar) 2021-yil 1-yanvardan boshlab, MHXS asosida buxgalteriya hisobi yuritilishini tashkil etishi va 2021-yil yakunlaridan boshlab moliyaviy hisobotni MHXS asosida tayyorlashi, qonun hujjatlarida MHXSga o‘tishning ertaroq muddatlari nazarda tutilgan yuridik shaxslar bundan mustasno ekanligi belgilandi. Eng muhimi moliyaviy hisobotni ixtiyoriy ravishda MHXSga muvofiq tayyorlaydigan tashkilotlar buxgalteriya hisobining milliy standartlari (BHMS) bo‘yicha moliyaviy hisobot taqdim etishdan ozod etilishi belgilandi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Тетерлева А. С. Актуальные вопросы внедрения международных стандартов финансовой отчетности в России / А. С. Тетерлева // Устойчивое развитие российских регионов: новая модель пространственного развития РФ : IX Междунар. науч.-практ. конф. : сб. ст. Екатеринбург : Изд-во УрФУ, 2012.
2. И.В. Павленко. ФГБОУ ВО «Саратовский ГАУ». – Саратов, 2016. – 62 с.
3. Гетьман В.Г. Международные стандарты финансовой отчетности [Текст]: учебник для студ. вузов по эконом.спец. и напр.; рек. ГУУ / ред. В. Г. Гетьман. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Инфра-М, 2013. - 559 с. - (Высшее образование). - ISBN 978-5-16-004769-0 2. Сапожникова Н.Г.Международные стандарты финансовой отчетности [Текст]: учебное пособие для студ. по напр. "Экономика"; рек. УМО / ред. Н. Г. Сапожникова - М. :Кнорус, 2012. - 368 с. - ISBN 978-5-406- 01312-0

4. Палий В.Ф. Международные стандарты учета и финансовой отчетности [Текст]: учебник для студ. вузов по напр. 080100 "Экономика"; доп. МО РФ / В. Ф. Палий. - 6-е изд., испр. и доп. - М.: Инфра-М, 2013. - 506 с.